

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN GİRİŞİMCİLİK BECERİSİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ (*)

Çisem AKYÜREK (**)

Çavuş ŞAHİN (***)

Öz

Bu çalışmanın amacı ilkökul programında yer alan ortak temel becerilerden girişimcilik becerisine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılı İstanbul il ve ilçelerindeki ilkokullarda görev yapan ilkökul öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini temsil edecek şekilde betimleyebilmesi amacıyla araştırmada küme örneklem yoluna gidilmiştir. Araştırmada 45 maddeden oluşan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen “Öğretmen Girişimcilik Becerisi Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma bulguların analizi sonucunda öğretmenlerin, öğrencilerin yeterli özgüvene sahip oldukları ve risk alma eğiliminde olduklarını belirttikleri görülmüştür. Buna karşın, öğrencilerin karar verme ve risk alma konularındaki beceri düzeylerinin düşük olduğunu ifade ettikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, İlkokul öğretmenleri, Program.

Evaluation of Elementary Teachers' Entrepreneurship Skills

Abstract

The aim of this study is to determine of the common basic skills in the curriculum of elementary education the ability to entrepreneurship ideas of teachers. It is used survey model in this study. This research is conducted with elementary school teachers working in İstanbul. It is chosen cluster sampling survey for this study. It is developed and consisting of 45 item scale that name is “Teacher’s Entrepreneurship Skills Scale” for using of this study. According to the results of research, elementary teachers pointed out that student have enough self-confidence to take risks. On the other hand, they stated that students’ decision making and risk taking subjects are low level skills.

Keywords: Entrepreneurship, Elementary School Teachers, Program.

*) Bu araştırma yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**) Kaptan-1 derya İlkokulu/Sultanbeyli/İstanbul

***) Doç.Dr.,Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi
(e-posta: csahin25240@yahoo.com)

Giriş

İlkokul kurumları eğitim sisteminin temel konumunda olması ile birlikte öğrencilerin hem bireysel hem de toplumsal yaşamında başarılı olmalarını sağlayacak özelliklerin kazandırılmasında anahtar rol oynar. Özellikle ilkököl programında yer alan ortak becerilerden biri olan girişimcilik bu durumun oluşmasında oldukça etkilidir.

Günümüz modern toplumlarında kendi kendine yetebilen, araştıran, sorgulayan, karşılaştığı problemleri çözüme becerisine sahip, yaratıcı ve yenilikçi bireyler ön plana çıkmıştır. Modern eğitim sistemleri, bireylerde bu özelliklerin oluşmasını sağlayacak ve bu özellikleri ortaya çıkarabilecek anlayışlarla yeniden düzenlenmiştir. Sanayi toplumu yapısından bilgi toplumu anlayışına geçilen bu çağda, işgücünden ziyade bilgiye dayalı güç, pratik ve mantıklı zekâyâ sahip birey profili önem kazanmış, bu profile sahip bireylerin yetiştirilmesi için eğitim sistemleri düzenlenmiş, bireylerin var olan girişimcilik potansiyellerinin açığa çıkarılması ve geliştirilmesi hedeflenmiştir. Böylelikle ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin artırılması sağlanarak, ülke ekonomisine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Hazırlanan program ile öğrencilerin ezbercilikten araştırma- sorgulama yapmaya yönlendirilmesi hedeflenmiştir. Bilgiyi ezberleme yerine bilgiyi zihninde yapılandıran, öğrenmekten zevk alan, bireysel farklılıkların göz önünde bulunduğu, öğrenciyi merkeze alan bir anlayış benimsenmiştir. Bu anlayış, eğitimle her bir öğrenci için ayrı bir önem taşıyan temel becerilerin kazandırılmasını hedefler. Belirlenen bu becerilerle öğrencilerin, öğrenme alanlarındaki gelişimleriyle bağlantılı şekilde, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak ise beşinci sınıfın sonunda hayat boyu kullanacakları kazanımlar elde etmeleri beklenmektedir (Özatalay, 2007).

Girişimcilik, etrafımızdaki fırsatları fark etme, fırsatlara yönelik plan ve proje yaparak, projeleri günlük hayata taşıma böylelikle hayatı daha yaşanabilir hale getirme uğraşı olarak kabul edilebilir (Bozkurt, 2000). Bu yeni dönemde bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler, toplumların yapısını da hızla değiştirirken, bunun bir parçası olarak girişimcinin ve girişimciliğin ekonomik değerini ve toplumdaki önemini de artırmıştır. Bunun bir yansıması olarak bireye ve bireysel yeteneğe dayalı girişimcilik ön plana çıkmış ve insanın entelektüel üretkenlik kabiliyeti önem kazanmıştır. Bu kabiliyetin ürünleri olan sanat, bilim ve ekonomik uygulamalar bakımından büyük önem arz eden girişimciliğin, bilgi toplumunda altın çağını yaşaması beklenmektedir (Arslan, 2002).

Titiz (1994) "Girişimcinin, başkalarının göremediği fırsatları görüp bunları birer iş fikrine dönüştürebilmesi ve risk alabilmesidir" şeklinde ifade ederek girişimci kişilerin özelliklerini vurgulamıştır. Girişimci kişilerin başarı arzularının yüksek olduğu, yeni fikirler yaratmayı sevdiği, devamlı çalışma ve üretmekten zevk aldıkları görülür. Girişimci kişilerin en belirgin özelliklerinin ise risk alma olduğu söylenebilir. Gözek (2006) başarılı bir girişimcinin risk alabilen, yenilikçi ve fırsatları değerlendiren, lider, planlı çalışma ve araştırma ruhuna sahip kişilerden oluştuğunu vurgulamaktadır. Kuvan (2008) ise girişimciliğin sıradan insanlardan farklı özellikler ve beceriler gerektirdiğini, girişimcilik

özelliğine sahip olan bireylerin giriştikleri işlerde karşılaşabilecekleri güçlük ve başarısızlıklardan yılmayan ve hatta bu tür olumsuzluklardan ders çıkarabildiklerini dile getirmiştir. Girişimcilik kavramı ile ilgili alanyazın incelendiğinde ise bu kavramın genellikle endüstriyel ve sosyal bilimler alanında ele alındığı görülmektedir (Akyüz ve diğerleri, 2006; Aytaç, 2006; Gömleksiz ve Kan, 2007; Yener ve Akyol, 2009; Eraslan, 2011).

Eğitimle kararlılık, başarıma arzusu, hedeflere ve fırsatlara odaklanma, ilk adımı atabilme ve sorumluluk, iç kontrol odaklılık gibi başarılı girişimcilere özgü bazı özellikler bireylere ve özellikle de girişimci adaylarına öğretilmektedir (Arıkan, 2002). Bu yönde bir eğitim en azından var olan girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkarılmasını ve kullanılmasını tetikleyebilir. Yeni ilkökul programının benimsediği ve üzerinde önemle durduğu becerilerden biri de bu sebeple girişimciliktir.

MEB (2005) girişimcilik becerisini; “sosyal ilişkilerde, iletişimde, iş dünyasında ve benzeri alanlarda gerekli ve etkili davranışları uygun bir şekilde ve zamanda ortaya koymak veya talep görebilecek bir ürünü veya hizmeti daha iyi üretebilmek yada pazarlayabilmek amacıyla yeni bir sistem kurmak için gerekli olan beceriler” olarak, girişimciliği ise; “empati kurma, insan ilişkilerine uyumlu davranışları gösterebilmek, plan yapma, planlarını uygulayabilme, risk alma, herhangi bir alanda ihtiyaç duyabilecek bir ürünün gerekliliğini sezme, ürünü planlama, üretme, pazar araştırması yapma ve pazarlayabilme gibi alt becerilerden oluşan temel bir beceri alanı olarak tanımlamıştır. Iredale ve Motsa (2002) ise girişimcilik becerilerini; problem çözme, yaratıcılık, ikna etme, plan yapma, doğru karar verme, kendine güven duyma, özerk olma, kendine yetebilme, başarıya yönelme, çok yönlü olma, becerikli ve dinamik olma şeklinde sıralamaktadır (Akt. Gömleksiz ve Kan, 2009).

Girişimcilik farklılıkları hissetmek ve tasarımılamak süreçleri ile gelişir ki bu beceriler sadece doğuştan ya da çevre etkisiyle gelişmez. Girişimcilik eğitimin, okulun, öğretmenlerin de destekleyici etkileri ile gerçekleşir. Bu yüzden özellikle programlardaki kazanımların öğrenci düzeyine uygun oluşturulması, öğretmenlerin girişimciliği destekleyici öğrenme-öğretme ortamları hazırlaması, ailelerin de bu süreçlerin tamamlayıcısı olması gerekmektedir (Eraslan, 2011). Bu çalışmanın, öğrencilerin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi noktasında önemli bir konuma sahip olan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda girişimcilik becerilerin değerlendirilmesi ve yeni programın bu beceriyi kazandırması noktasındaki etkililiğini belirleme açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı öğrencilerin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi noktasında önemli bir konuma sahip olan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda bu temel becerinin değerlendirilmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisini oluşturan alt boyutlarından;
  - a. Risk alma boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?
  - b. Karar verme boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

- c. Öz güven boyutunailişkin görüşleri nelerdir?
  - d. Çevre boyutunailişkin görüşleri nelerdir?
  - e. Mesleki yeterlik boyutunailişkin görüşleri nelerdir?
2. İlkokul öğretmenlerine göre girişimcilik becerisinin öğrencilere yeterli düzeyde kazandırılmamasının nedenleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma betimsel nitelikte olup, araştırmada betimleme(survey) modeli kullanılmıştır. Bu model aynı zamanda tarama modeli olarak ifade edilmektedir. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Kaptan, 1991; Balcı, 2004; Karasar, 2009; Büyüköztürk ve diğerleri, 2010).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılı İstanbul il ve ilçelerindeki ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma grubunun evreni temsil edecek şekilde betimleyebilmesi amacıyla küme örnekleme tekniği kullanılmıştır. Küme örnekleme, örnekleme işlemi yapılırken elemanların değil, belirli grupların esas alınmasını gerektirmektedir. Bu örnekleme türünde her bir küme kendi içerisinde bir evren olarak kabul edilmektedir. Kümelerin oluşturulmasında ve katılımcıların belirlenmesinde tesadüfi yöntem tercih edilmiştir. Aşağıdaki tablo örneklem grubunu açıklamaktadır.

Tablo 1. Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri

Değişkenler	n	%	
Cinsiyet	Kadın	170	64,6
	Erkek	93	35,4
	Toplam	263	100,0
Kıdem	0-5 yıl	5	1,9
	6-10 yıl	20	7,6
	11-15 yıl	64	24,3
	16-20 yıl	95	36,1
	21-25 yıl	35	13,3
	26 yıl ve üstü	44	16,7
Toplam	263	100,0	

Mezuniyet Durumu	Eğitim Enstitüsü	34	12,9
	Lisans Tamamlama	26	9,9
	Lisans	193	73,4
	Lisansüstü	10	3,8
	Toplam	263	100,0
Okuttuğu Sınıf	1. Sınıf	81	30,8
	2. Sınıf	65	24,7
	3. Sınıf	63	24,0
	4. Sınıf	54	20,5
	Toplam	263	100,0
Sınıf Mevcudu	1-20 öğrenci	8	3,0
	21-25 öğrenci	60	22,8
	26-30 öğrenci	85	32,3
	31-35 öğrenci	48	18,3
	36-40 öğrenci	40	15,2
	41 ve üzeri öğrenci	22	8,4
Toplam	263	100,0	
Okulun Bulunduğu Yerleşim	İl	84	31,9
	İlçe	179	68,1
	Toplam	263	100,0
Hizmetiçi Eğitim Alma Durumu	Evet	163	62,0
	Hayır	100	38,0
	Toplam	263	100,0

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın problem ve çözümünün ayrıntılı olarak belirlenmesi için konuyla ilgili alanyazın taranmıştır. Tarama sürecinde araştırma konusuna benzer konularda yapılmış araştırmalar detaylı olarak incelenmiştir. İncelenen araştırmalar ışığında araştırma problemi şekillendirilerek belirtilen problem durumuna yönelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. İlgili alanyazın dikkate alınarak oluşturulan madde havuzu, konuyla ilgili iki alan uzmanı tarafından gözden geçirilmiş, uygun olmayan sorular kapsam geçerliği göz önüne alınarak çıkarılmıştır. Daha sonra ise hazırlanmış taslak ölçek formu Türk dili uzmanı bir öğretim üyesi ile birlikte dil, anlatım ve imla kuralları açısından incelenerek kırk beş maddelik taslak ölçek formuna son şekli verilmiştir. Hazırlanan taslak formun güvenilirliğini belirlemek amacıyla 150 ilköğretim öğretmenine ön uygulama çalışması yapılmıştır. Ön uygulama çalışması SPSS 15.0 paket programına yüklenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini ölçmek amacı ile en çok tercih edilen güvenlik türlerinden Cronbach Alpha katsayısı (Beydoğan, 1998) kullanılmıştır. Bilim insanları ölçme aracının güvenilirliği için

alfa değerinin.70'ten yüksek olması yeterli olduğunu vurgulamaktadır. Bu araştırmada kullanılan öğretmen anketi için Cronbach Alpha katsayısı.91 olarak bulunmuştur. Anket 45 maddeden oluşan beşli likert tipi derecelendirme ölçeği olup, ölçek “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” biçiminde derecelendirilmiştir. İlgili alan yazın dikkate alınarak oluşturulan ölçekte on üç alt boyut bulunmaktadır. Bu araştırmada ölçeğin “Risk Alma”, “Yaratıcılık”, “Karar Verme”, “Öz güven”, “Çevre” ve “Mesleki Yeterlilik” boyutları ele alınmıştır. Araştırmanın geçerlik düzeyini belirlemek amacıyla içerik, kapsam ve görünüş geçerliğine bakılmıştır. Bunun için anket sorularının ölçülmek isteneni ölçüp ölçmediğine, amacına uygun olup olmadığını belirlemek için konu ile ilgili alanında uzman iki öğretim elemanının görüşlerine başvurulmuş ve öğretim elamanlarının görüşleri doğrultusunda ankette son şekli verilmiştir. Araştırmanın uygulanması için gerekli izinler alınarak, hazırlanan anket belirlenen okullarda görev yapan öğretmenlere planlanmış gün ve saatlerde uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi sırasında gerçekleştirilen tüm istatistikî analizler SPSS15.0 istatistik programında gerçekleştirilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde elde edilen sonuçlar tablolar şeklinde gösterilmiştir. Elde edilen veriler aritmetik ortalama, standart sapma, t testi yöntemleri kullanılarak çözümlenmiştir.

Bulgular ve Yorum

Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin risk alma boyutuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 2. de gösterilmiştir.

Tablo 2. İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Risk Alma Faktörüne Yönelik Görüşleri

Madde	f	Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle	$\bar{X}$	s
		Katılmıyorum	Katılıyorum					
Öğrenciler yeni fikirler üretmede risk alma yaklaşımları geliştirebilir.	2	6	49	149	57	3,962	0,75062	
	% 0,8	2,3	18,6	56,7	21,7			
Öğrenciler gerektiğinde risk almayı bilir.	2	25	67	135	34	3,6616	0,84907	
	% 0,8	9,5	25,5	51,3	12,9			
Öğrenciler verilen bir görevi yerine getirirken karşılaşılabileceği zorlukların farkındadır.	3	48	78	120	14	3,3574	0,87894	
	% 1,1	18,3	29,7	45,6	5,3			

Öğrenciler yeni bir şeyi deneme riskini göze almak yerine, daha önce denenmiş olanları tercih eder.	f	2	29	60	144	28		
	%	0,8	11	22,8	54,8	10,6	3,635	0,84474
Öğrenciler üzerinde çalıştığı konuda hata yapılabileceğini bilirler.	f	2	26	49	156	30		
	%	0,8	9,9	18,6	59,3	11,4	3,7072	0,82531

Tablo 2'ye göre, öğretmenlerin öğrencilerin yeni fikir üretmeye yönelik risk alma yaklaşımlarının geliştirilebileceğine yönelik görüşleri bulunmaktadır ($\bar{X} = 3,96$). 57 öğretmen (% 21,7) “kesinlikle katılıyorum”, 149 öğretmen (% 56,7) “katılıyorum” şeklinde cevap vermiştir. “Öğrenciler gerektiğinde risk almayı bilir” maddesine grubun yarısından fazlası katılıyorum lehine görüş belirtmiştir ($\bar{X} = 3,66$). 34 öğretmen (% 12,9) “kesinlikle katılıyorum”, 135 öğretmen (% 51,3) “katılıyorum” olarak görüşlerini ifade etmiştir. 67 öğretmenin (% 25,5) kararsız olması dikkat çekicidir. Öğretmenler, öğrencilerin verilen bir görevi yerine getirirken karşılaşılabileceği zorlukların farkında olduklarını ifade etmişlerdir ($\bar{X} = 3,36$). 14 öğretmen (% 5,3) “kesinlikle katılıyorum”, 120 öğretmen (% 45,6) “katılıyorum” olarak görüşlerini belirtmiştir. 78 öğretmenin (% 29,7) kararsız olması dikkat çekicidir. Öğretmenlerin öğrencilerin risk eğilimlerine yönelik olumlu görüşlerinin aksini ifade eden “Öğrenciler yeni bir şeyi deneme riskini göze almak yerine, daha önce denenmiş olanları tercih eder” maddesine öğretmenler olumlu görüş belirtmişlerdir ($\bar{X} = 3,64$). Bu durum öğrencilerin risk alma tutumlarında bir sınırlılığın olduğu şeklinde yorumlanabilir. Alternatif çözümler, öğrencilerin risk almalarına ket vurabilmektedir. Bu maddeye 28 öğretmen (% 10,6) “kesinlikle katılıyorum”, 144 öğretmen (% 54,8) “katılıyorum” şeklinde görüş belirtmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin üzerinde çalıştıkları bir konuda hata yapabileceklerini bildiklerini ifade etmişlerdir ($\bar{X} = 3,71$). Bu maddeye 30 öğretmen (% 11,4) “kesinlikle katılıyorum”, 156 öğretmen (% 59,3) “katılıyorum” şeklinde görüş belirtmiştir.

İlkokul öğretmenlerine göre öğrenciler yeni fikirler üretirken risk alma yaklaşımlarını geliştirebilmelerine karşın, öğretmenlerin önemli bir kısmı öğrencilerin gerektiğinde risk almalarında kararsız kaldığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bir bölümü, öğrencilerin yeni bir şeyi deneme riskini göze almak yerine denenmiş olanları denemeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum öğrencilerin, risk alma konusunda çok cesaretli olmadıklarını göstermektedir.

İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin yaratıcılık boyutuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 3' de gösterilmiştir.

Tablo 3. İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Yaratıcılık Faktörüne Yönelik Görüşleri

Madde	f	Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle	$\bar{X}$	s
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum			
Zaman baskısı olduğunda öğrenciler problemlere yaratıcı çözümler sunamaz.	36	3	22	36	132	70	3,9278	0,91557
	%	1,1	8,4	13,7	50,2	26,6		
Kaynakların sınırlı olduğu bir ortamda öğrencilerin yaratıcı olmaları teşvik edilmelidir.	148	3	7	18	148	87	4,1749	0,76156
	%	1,1	2,7	6,8	56,3	33,1		
Öğrenciler başarmak istedikleri hayallerini gerçekleştirmeye çalışır.	147	2	22	63	147	29	3,6806	0,80829
	%	0,8	8,4	24,0	55,9	11,0		
Matematik dersi öğretim programı öğrencilerin karşılaşabileceği olası problemleri çözmeleri konusunda olumlu etkiler.	136	8	35	48	136	36	3,597	0,98321
	%	3	13,3	18,3	51,7	13,7		

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenler, öğrencilerin probleme yaratıcı çözümler sunmalarında zaman baskısının önemli bir belirleyici olduğunu belirtmişlerdir. Zaman baskısının, öğrencilerin karşılaştıkları problemlere yaratıcı çözümler bulmalarında engel olduğunu ifade etmişlerdir ($\bar{X} = 3,93$). 70 öğretmen (% 26,6) “kesinlikle katılıyorum”, 132 öğretmen (% 50,2) “katılıyorum” olarak görüşlerini belirtmişlerdir. Öğretmenler, kaynakların sınırlı olduğu ortamlarda öğrencilere yaratıcı olmalarının teşvik edilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır ($\bar{X} = 4,18$). Girişimciliğin alt boyutu olarak yaratıcılığın bu anlamda işlevsel bir çözüm olarak işe koşulması önemlidir. İmkânların sınırlı olduğu ortamlarda alternatif çözüm önerilerinin işe koşulması önemlidir. 87 öğretmen (% 33,1) “kesinlikle katılıyorum”, 148 öğretmen (% 56,3) “katılıyorum” olarak düşüncelerini belirtmişlerdir. Öğretmenler, öğrencilerin başarmak istedikleri hayalleri gerçekleştirmeye çalıştıklarına vurgu yapmaktadırlar ($\bar{X} = 3,68$). 29 öğretmen (% 11,0) “kesinlikle katılıyorum”, 147 öğretmen (% 55,9) “katılıyorum” olarak görüşlerini sunmaktadırlar. 63 öğretmenin (% 24,0) “kararsızım” şeklinde görüş belirtmesi dikkat çekicidir. Öğretmenler, matematik dersinin öğrencilerin problem çözmelerine olumlu katkısının olacağını belirtmektedirler ($\bar{X} = 3,60$). 36 öğretmen (% 13,7) “kesinlikle katılıyorum”, 136 öğretmen (% 51,7) “katılıyorum” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

İlkokul öğretmenlerine göre öğrenciler zaman baskısında olumsuz etkilenmekte, sınırlı kaynaklar ile çalışmalarını gerektiğinde yaratıcılık noktasında sıkıntılı oldukları görülmektedir. Girişimciliğe teşvik noktasında öğrencilerin yaratıcılıklarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin karar verme boyutuna elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 4. İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Karar Verme Faktörüne Yönelik Görüşleri

Madde		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	$\bar{X}$	s
Öğrenciler karar verirken hızlı düşünürler.	f	2	56	78	98	29	3,365	0,96298
	%	0,8	21,3	29,7	37,3	11,0		
Öğrenciler, başarıya ulaşmak için aldığı karara uyması gerektiğini bilirler.	f	0	26	77	141	19	3,5817	0,76665
	%	,0	9,9	29,3	53,6	7,2		
Öğrenciler arkadaşlarıyla çalışırken, karar verme konusunda karşılıklı anlayış ve işbirliği içindedir.	f	3	45	82	121	12	3,3574	0,85695
	%	1,1	17,1	31,2	46	4,6		
Öğrenciler topluca yapılması gereken konularda kararları başkasına bırakır.	f	7	55	80	102	19	3,27	0,96074
	%	2,7	20,9	30,4	38,8	7,2		

Tablo 4. incelendiğinde öğretmenler, öğrencilerinin karar verirken hızlı düşündüklerine yönelik görüşleri farklılaşmaktadır ($\bar{X}=3,37$). 2 öğretmen (% 0,8) “kesinlikle katılmıyorum”, 56 öğretmen (% 21,3) “katılmıyorum” olarak olumsuz görüş belirtirken; 78 öğretmenin (% 29,7) “kararsızım”, 98 öğretmenin (% 37,3) “katılıyorum” ve 29 öğretmenin (% 11,0) “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtmeleri dikkat çekicidir. Öğretmenler, öğrencilerin başarıya ulaşılması için aldıkları kararlara uyulması gerektiğinin farkında olduklarını ifade etmektedirler ($\bar{X}=3,58$). 19 öğretmen (% 7,2) “kesinlikle katılıyorum”, 141 öğretmen (% 53,6) “katılıyorum” şeklinde görüş belirtmiştir. 77 öğretmenin (% 29,3) “kararsızım” şeklinde görüşlerini ifade etmeleri dikkat çekicidir. Öğretmenlerin “Öğrenciler arkadaşlarıyla çalışırken, karar verme konusunda karşılıklı anlayış ve işbirliği içindedir” maddesine yönelik görüşleri farklılaşmaktadır ($\bar{X}=3,36$). 3 öğretmen (% 1,1) “kesinlikle katılmıyorum”, 45 öğretmen (% 17,1) “katılmıyorum” olarak olumsuz görüş belirtirken; 82 öğretmenin (% 31,2) “kararsızım”, 121 öğretmenin (% 46,0) “katılıyorum” ve 12 öğretmenin (% 4,6) “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtmeleri dikkat çekicidir. Bu sonuç öğrencilerin karar verme süreçlerinde yeterli donanıma sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin “Öğrenciler topluca yapılması gereken konularda kararları başkasına bırakır.” maddesine yönelik görüşleri

farklılaşmaktadır ($\bar{X} = 3,27$). 7 öğretmen (% 2,7) “kesinlikle katılmıyorum”, 55 öğretmen (% 20,9) “katılmıyorum” şeklinde olumsuz görüş belirtirken; 80 öğretmenin (% 30,4) “kararsızım”, 102 öğretmenin (% 38,8) “katılıyorum” ve 19 öğretmenin (% 7,2) “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtmeleri dikkat çekicidir. Bu sonuç öğrencilerin karar mekanizmalarında sorumluluğu üstlenmeme eğilimlerinin olabildiğini ve girişimcilik anlamında olumsuz bir çıktının söz konusu olduğunu göstermektedir.

İlkokul öğretmenlerine göre öğrenciler karar verirken hızlı düşünmektedirler. Ancak topluca yapılması gereken konularda öğrencilerin kararları bir başkasına bırakmayı tercih ettikleri, sorumluluk almak istemedikleri söylenebilir. Karar verme, girişimcilik becerisi için önemli bir etkidir. Bu bakımdan öğrencilerin sorumluluk almaları teşvik edilmelidir.

Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin özgüven boyutuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Özgüven Faktörüne Yönelik Görüşleri

Madde		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	$\bar{X}$	s
Öğrenciler verilen bir işi yapabilmeleri için kendilerine güvenmeleri (özgüven) gerektiğini bilirler.	f	0	15	39	143	66	3,9886	,79350
	%	,0	5,7	14,8	54,4	25,1		
Kendine güven duygusunu geliştiren kazanımlar girişimcilik becerisine olumlu katkı sağlamaktadır.	f	2	9	19	152	81	4,1445	,75288
	%	0,8	3,4	7,2	57,8	30,8		

Tablo 5’e bakıldığında, öğretmenler, öğrencilerin verilen bir işi yapabilmeleri için kendilerine güvenmeleri gerektiğini bildiklerini belirtmişlerdir ($\bar{X} = 3,99$). 66 öğretmen (% 25,1) “kesinlikle katılıyorum”, 143 öğretmen (% 54,4) “katılıyorum” olarak görüşlerini sunmaktadırlar. 39 öğretmenin (% 14,8) “kararsızım” şeklinde görüşlerini sunmaları dikkat çekicidir. Bu durum öğrencilerin yeterli özgüvene sahip olduğunu göstermektedir. Öğretmenler, özgüven duygusu kazandıran kazanımların girişimcilik becerisine gelişmesine olumlu katkı sağladığını belirtmişlerdir ($\bar{X} = 4,15$). 81 öğretmen (% 30,8) “kesinlikle katılıyorum”, 152 öğretmen (% 57,8) “katılıyorum” olarak görüşlerini sunmaktadırlar. 19 öğretmenin (% 7,2) “kararsızım” şeklinde görüşler belirtmeleri dikkat çekicidir.

İlkokul öğretmenlerine göre öğrenciler bir işi yapmaya ilişkin kendilerine güvenmektedirler. Ancak, öğrencilerin özgüven duyguları geliştirilirse girişimcilik becerisinin kazandırılmasına katkıda bulunulacağı unutulmamalıdır.

Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin çevre boyutuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 6. da verilmiş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 6. İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Çevre Faktörüne Yönelik Görüşleri

Madde		Kesinlikle	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle	$\bar{X}$	s
		Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum		
Girişimcilik becerisinin geliştirilmesi, okul- aile - öğretmen işbirliğini gerektirir.	f	2	5	13	113	130	4,384	0,73675
	%	0,8	1,9	4,9	43,0	49,4		
Öğrencilerin sosyoekonomik yetersizliği girişimcilik becerilerini kazanma önündeki engellerdendir.	f	7	22	35	127	72	3,8935	0,98659
	%	2,7	8,4	13,3	48,3	27,4		
Öğretmen tutumları öğrencilerin girişimcilik becerilerini etkilemektedir.	f	5	20	24	141	73	3,9772	0,92022
	%	1,9	7,6	9,1	53,6	27,8		
Aile tutumları öğrencilerin girişimcilik becerilerini etkilemektedir.	f	2	4	11	143	103	4,2966	0,69036
	%	0,8	1,5	4,2	54,4	39,2		

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenler, girişimcilik becerisinin geliştirilmesinde okul-aile-öğretmen işbirliğinin gereğine vurgu yapmaktadırlar ($\bar{X} = 4,39$). 130 öğretmen (% 49,4) “kesinlikle katılıyorum”, 113 öğretmen (% 43,0) “katılıyorum” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Girişimcilik becerisinin kazandırılmasında okul-aile-öğretmen işbirliğinin işlevsel olarak sürece dâhil edilmesi önemlidir. Öğretmenler, sosyo-ekonomik yetersizliğin girişimcilik becerisinin gelişmesinde bir engel olarak görmüşlerdir ($\bar{X} = 3,89$). 72 öğretmen (% 27,4) “kesinlikle katılıyorum”, 127 öğretmen (% 48,3) “katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu bulgudan hareketle sosyo-ekonomik eşitsizlikler girişimcilik becerisinin gelişimine yönelik önemli bir belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Öğretmenler, kendi tutumlarının öğrencilerin girişimcilik becerileri üzerinde etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir ($\bar{X} = 3,98$). 73 öğretmen (% 27,8) “kesinlikle katılıyorum”, 141 öğretmen (% 53,6) “katılıyorum” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Öğretmenler, öğrencilerin girişimcilik becerilerini olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayacak olan öğretmen tutumlarına dikkat etmeli ve bunları süreçte etkili kullanmalıdır.

Öğretmenler, aile tutumlarının öğrencilerin girişimcilik becerileri üzerinde etkiye sahip olduğunu vurgulamışlardır ($\bar{X} = 4,30$). 103 öğretmen (% 39,2) “kesinlikle katılıyorum”, 143 öğretmen (% 54,4) “katılıyorum” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu çerçevede, aileler öğrencilerin girişimcilik becerilerini olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayacak olan aile tutumlarına dikkat etmeli ve bu tutumları girişimcilik becerisinin kazandırılmasında etkili şekilde sürece dâhil etmelidirler.

Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin mesleki yeterlilik boyutuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 7. de gösterilmiş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 7. İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Mesleki Yeterlilik Faktörüne Yönelik Görüşleri

Madde		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	$\bar{X}$	s
Öğretmenlerin girişimcilik becerisi düzeyleri düşüktür.	f	18	76	59	92	18	3,0608	1,08955
	%	6,8	28,9	22,4	35,0	6,8		
Girişimcilik becerilerini kazandırmada öğretmenler zorlanmaktadırlar.	f	13	51	58	103	38	3,3878	1,10246
	%	4,9	19,4	22,1	39,2	14,4		

Tablo 7.'ye göre, öğretmenlerin girişimcilik becerisi düzeylerinin düşük olduğunu ve yüksek olduğunu belirten cevaplayıcıların sayıları dikkat çekmektedir ($\bar{X} = 2,96$). 18 öğretmen (% 6,8) “kesinlikle katılmıyorum”, 76 öğretmen (% 28,9) “katılmıyorum” olarak olumsuz görüş belirtirken; 59 öğretmenin (% 22,4) “kararsızım”, 92 öğretmenin (% 35,0) “katılıyorum” ve 18 öğretmenin (% 6,8) “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüşlerini belirtmeleri dikkat çekicidir. Sonuç olarak, öğrencilere model olan ve onlara rehberlik eden öğretmenlerin girişimcilik becerilerinin zayıf olma durumu önemlidir. Öğrencilerin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi sürecinde, öğretmenlerinin de girişimci nitelik taşımasının önemli olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerden, girişimcilik becerisinin kazandırılmasında zorlandıklarını belirtenler olduğu kadar zorlanmadıklarını belirtenler de mevcuttur ($\bar{X} = 3,06$). 13 öğretmen (% 4,9) “kesinlikle katılmıyorum”, 51 öğretmen (% 19,4) “katılmıyorum” olarak olumsuz görüş belirtirken; 58 öğretmenin (% 22,1) “kararsızım”, 103 öğretmenin (% 39,2) “katılıyorum” ve 38 öğretmenin (% 14,4) “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüşlerini belirtmeleri dikkat çekicidir.

Bu bulgular ışığında öğretmenlerin bir bölümünün girişimcilik becerisini kazandırmada zorlanması, önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu zorlanmanın nedenleri

araştırılarak, problem tanımlanmalı ve çözüm bulunmalıdır. Öğretmenler, öğrencilerin girişimcilik becerisinin kazandırılmasında önemli bir sorumluluğa sahiptirler.

Yedinci Alt Amaca İlişkin Bulgular ve Yorum

İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisinin yeterli düzeyde kazandırılmamasına ilişkin elde edilen bulgular Tablo 8. de gösterilmiş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 8. İlkokul Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Girişimcilik Becerisinin Yeterli Düzeyde Kazandırılmamasının Nedenleri

Nedenler	$\bar{X}$	S
1 Öğrenci velilerinin ilgisiz olması	3,6992	2,59852
2 Okullardaki öğrenci sayısının fazla olması	4,0873	2,91587
3 Okulun kütüphane, laboratuvar, spor salonu, toplantı ve gösteri salonu gibi destek hizmet unsurlarının yetersiz olması	4,7800	2,34298
4 Okulun eğitim araç-gereçlerinin yetersiz olması	4,9317	2,49987
5 Okulun ekonomik olarak yetersiz kalması	5,1275	2,38489
6 Okul binasının fiziki açıdan (sınıfların küçük olması, ısı, aydınlatma vb. özellikleri gibi) eğitim-öğretim gereksinimlerini karşılamada yetersiz olması	5,7222	3,03269
7 Öğretmen yeterliklerinin düşük olması	5,9079	2,90897
8 Okul yöneticilerinin ilgisiz olması	6,3292	2,77240
9 Okulun bilgisayar, internet gibi iletişim ve bilgi kaynaklarından yoksun olması	6,6217	2,72309
10 Okulun personel bakımından yetersiz olması (Rehber öğretmen, ölçme ve değerlendirme uzmanı gibi)	6,7191	2,51276
11 Diğer	7,3158	3,95885

Tablo 8.'de öğretmenlerin görüşlerine göre girişimcilik becerisinin yeterli düzeyde kazandırılmamasının nedenlerini sıralama yapılarak sunulmaktadır. Öğrenci velilerinin ilgisiz olması en önemli neden olarak görülmektedir. Bu sonuç, girişimcilik becerisinin geliştirilmesinde okul-aile-öğretmen işbirliğinin önemini destekler niteliktedir. Okulda öğrenci sayısının fazla olması diğer bir etken olarak görülmektedir. Girişimcilik becerisinin kazandırılması öğrenci merkezli ve öğrenciye daha çok vakit ve ilgi ayrılabilirdiği zaman başarılı olmaktadır. Dolayısıyla öğrenci sayısının fazlalığı bu durum için olumsuz niteliktedir. Destek hizmet unsurlarının yetersizliği, okulun eğitim araçlarının yetersizliği, okulun ekonomik yetersizliği ve fiziki açıdan eğitim öğretim gereksinimlerini karşılamadaki yetersizliği de diğer nedenler arasında yer almaktadır.

Sonuç

İlkokul öğretmenlerinin, öğrencilere kazandırılması amaçlanan girişimcilik becerisine yönelik görüşleri değerlendirildiğinde öğrencilerin risk alma eğilimlerinin olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin öğrencilerin risk alma boyutuna yönelik görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin öğrencilerin yeni fikirler üretirken risk alabildikleri, risk alırken karşılaşabileceği zorlukların farkında oldukları, herhangi bir çalışma konusunda girişimci bir ruhla hareket edebilecekleri sonucuna ulaştıkları görülmüştür. Bununla birlikte öğretmenler öğrencilerin risk alma tutumlarının sınırlı olduğunu vurgulamışlardır. Bu çerçevede öğrencilere girişimcilik becerisinin kazandırılmasında öğrencilerin cesaret ve risk alabilme gibi içsel donanımları da etkili rol oynamaktadır (Akyüz, Gedik, Akyüz ve Yıldırım, 2006).

Ölçekte yer alan yaratıcılık boyutuna yönelik öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde, öğrencilerin girişimciliğini desteklemeye yönelik yaratıcı olmaları noktasında alternatif çözüm yolları üretmelerini sağlayacak eğitim- öğretim faaliyetlerinin yapılması gerektiği sonucuna ulaşılabılır. Öğrencilerde girişimcilik becerilerinin bu bağlamda desteklenmesi için eğitim programlarının toplumsal ihtiyaçları karşılayacak girişimcilik özelliklerinin gelişimini sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekir (Brown, 2000; Kuvan, 2008). Ayrıca çocuklara eğitim kurumlarında okutulan basıla materyallerde öğrencileri yaratıcı düşünmeye teşvik eden öğelere yer verilmelidir (Baysal ve Özkul, 2009). Öğrencilerin sınırlı zaman çerçevesinde yaratıcı çözümler üretme noktasında sıkıntı yaşadıkları araştırmada ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Karar verme boyutuna yönelik öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde, öğretmenlerin öğrencilerin karar verme konusunda sıkıntılı olduğu sonucuna ulaştıkları belirlenmiştir. Öğretmenler öğrencilerin hızlı karar verebilme, aldığı karara uyabilme, topluca alınması gereken kararlarda karşılıklı saygı çerçevesinde ortak bir karar alabilme gibi noktalarda yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin karar verme konusunda sorumluluk alma eğiliminde olmadıklarını göstermektedir. Girişimci bireylerin hızlı ve mantıklı karar verebilme becerisine sahip olmaları gerekir.

Öğrencilerin özgüvenlerine yönelik görüşleri değerlendirildiğinde, öğrencilerin yeterli özgüvene sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler, öğrencilerin özgüven duygularını geliştiren kazanımların, girişimcilik becerisine katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin özgüven duygularının gelişimi, girişimcilik becerisi açısından önemlidir. Kendine güven duymak bir diğer girişimcilik becerisidir (Iradele ve Motsa, 2002). Bunun sağlanmasında öğretmenin rolü büyük önem taşımaktadır.

Girişimcilik becerilerinin gelişmesinde katkısı olan çevre faktörüne yönelik öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde, okul- aile – öğretmen işbirliğinin çok önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmen ve aile tutumlarının öğrencilerin girişimcilik becerilerini etkilediği belirlenmiştir. Bu çerçevede demografik etkenlerin öğrencilerin girişimcilik becerisini etkilediği görülmektedir (Akhtar, Keith ve Riaz, 2009).

Mesleki yeterlilik boyutuna yönelik görüşleri değerlendirildiğinde, öğretmenlerin görüşlerinin farklılaştığı görülmektedir. Öğretmenlerin önemli bir kısmı girişimcilik beceri

düzeylerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin girişimcilik becerisi kazandırılma sürecinde zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin girişimcilik becerilerinin bu bakımdan daha işlevsel olması için girişimcilik derslerinin lisans ve lisansüstü eğitim programlarına yayılmalıdır(Berk, 2009; Yelkikalan ve diğerleri, 2010).

İlkokul öğretmenlerine göre girişimcilik becerisinin yeterli düzeyde kazandırılmamasının nedenleri değerlendirildiğinde öğrenci velilerinin ilgisiz olması ilk sırada yer almıştır. Ayrıca okullardaki öğrenci sayısının fazla olması, okulun kütüphane, laboratuvar, spor salonu, toplantı ve gösteri salonu gibi destek hizmetlerinin yetersiz olması diğer etkenler olarak sıralanmıştır. Ayrıca okulun eğitim araç- gereçlerinin, okul binasının fiziki açıdan yetersiz olması, öğretmen yeterliliklerinin düşük olması, okul yöneticilerinin ilgisiz olması, okulun iletişim ve bilgi kaynaklarından yoksun olması, okulun personel bakımından yetersiz olması diğer nedenler olarak sıralanmıştır. Sonuç olarak, öğretmenler girişimcilik becerisinin yeterli düzeyde kazandırılabilmesi için okul-aile-öğretmen işbirliğinin sağlanmasının yanı sıra okulun eğitim araç gereçlerinin, ekonomik ve fiziki unsurlarının kısaca çevre şartlarının olumlu yönde iyileştirilmesi gerektiği söylenebilir. İlköğretim süreci bireye temel beceri ve alışkanlıkların kazandırıldığı bir eğitim süreci olduğu(Şahin ve Altınay, 2008) düşünüldüğünde öğrencilerin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi bu süreçte geliştirilmesi gerekir. Bununla birlikte bireyin girişimcilik kültürünün oluşmasında aile önemli bir etkidir (Aytaç, 2006; Gözek, 2006; Çarıkcı ve Koyuncu, 2010). Birey hem eğitimin hem de toplumun merkezini oluşturmaktadır. Bu nedenle bireyi geliştirecek her türlü fiil aynı zamanda toplumun gelişmesi demektir. Bireylerin okul, aile ve çevre üçgeninde geliştiği düşünülürse bu alanların düzenlenmesi ve geliştirilmesi bireyi doğrudan pozitif yönde etkileyecektir. Bireyin sahip olduğu becerileri destekleme ve geliştirme çabasına girme yerine bireyi baskılayan ve fırsat tanımayan bir ortam oluşturulması halinde kişinin bu özelliğinin ortaya çıkaramayacağı düşünülmektedir. Bu durum girişimcilik özelliğinin kazanılması ve gelişmesi bağlamında da geçerlidir. Örneğin; aile özelliklerinin baskın olduğu bir kültürde bağımsızlığa önem verilmiyorsa çocuklarının girişimcilik özelliği taşımaları zor olacaktır (Hisrich ve Peters, 2002). Öğrencilerin girişimcilik özelliklerini destekleyici, geliştirici ve fırsat tanıyan bir ortam, girişimci bireylerin yetişmesine katkı sağlar.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Okullarda Demokrasi İnsan Hakları ve Yurttaşlık kulübü gibi sosyal kulüplerde demokrasi kültürünün de bir gerekliliği olan öğrencilerin herhangi bir konu hakkında ortaklaşa karar verebilmelerini sağlayacak uygulamalar yapılabilir. Ayrıca ilköğretim öğretmenlerine göre, öğrenciler karar vermede sorumluluk almak istememektedirler. Sorumluluk almak istememeleri girişimcilik becerilerinin de gelişimini olumsuz etkileyecektir. Sorumluluk duygusu çocuklara okul çağından önce verilmeye başlanmalı, bu durum okul ortamında eğitimle şekillendirilmelidir. Bu sebeple aileler bilinçlendirilmeli, anne- baba okulları ile çocuk yetiştirme üzerine kurslar düzenlenmelidir. Okullarda rehberlik hizmetlerinin çalışmalarında sorumluluk duygusunu artıran etkinliklerin sayısı artırılmalıdır.

Öğrencilerin, girişimcilik becerisi eğitiminde ve gelişiminde okul-aile işbirliği sağlanmalıdır. Okul içerisinde ve evde kazanılan davranışların birbirleri ile tutarlılık göstermesi sağlanmalıdır. Bu konuda aile ve öğretmen arasındaki gerekli iletişimi karşılıklı olarak sağlama konusunda rehberlik servislerinin anlamlı katkıları olabilir.

Öğretmen tutumlarının öğrencilerin girişimciliği üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan hareketle öğretmen adaylarının eğitimi esnasında girişimcilik üniversitelerde ders olarak okutulabilir. Ayrıca öğretmenlere girişimcilik becerisi ile ilgili hizmet-içi eğitim, konferanslar, seminerler aracılığıyla eğitimler yapılabilir. Hizmet içi eğitimlerin etkili olması için uzman kişilerce, aktif katılımı da öne çıkaran ve katılımı cazip kılan eğitimler planlanmalıdır. Öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırma yöntemlerini nasıl uygulayacakları konusunda destek sağlanabilir. Böylelikle öğretmenlerin girişimci nitelik taşımaları desteklenerek girişimcilik beceri düzeyleri geliştirilebilir.

İlkokul öğretmenleri, öğrencilerin programda yer alan girişimcilik becerilerini günlük hayata uygulama noktasında eksik kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu çerçevede girişimcilik becerisini içeren kazanımlar kontrol edilmeli, günlük hayatla ilişkilendirilecek boyuta getirilmelidir. Ayrıca öğretmenlerin bu kazanımları doğru öğretim- yöntem ve tekniklerini kullanarak, öğrencinin aktif olduğu bir öğrenme ortamı oluşturarak vermelerini sağlamak için üniversitelerle işbirliğine gidilerek seminer dönemlerinde öğretmenlere eğitim verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akhtar, A., Keith, J. T. ve Tariq, R. H. (2009). Entrepreneurial inclinations of prospective teachers. *New Horizons in Education*, (56), 2, 2009.
- Akyüz, K.C., Gedik, T., Akyüz, İ. ve Yıldırım, İ. (2006). Rize ilindeki lise ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik yeteneklerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 233-246.
- Arıkan, S. (2002). *Girişimcilik temel kavramlar ve bazı güncel konular*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Arslan, K. (2002). Üniversiteli gençlerde mesleki tercihler ve girişimcilik eğilimleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, 2002, 1-11.
- Aytaç, K. (1992). *Avrupa Eğitim Tarihi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: sosyo-kültürel bir perspektif. *dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, Ağustos 2006, 139-160.
- Balcı, A. (2004). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Baysal, H. ve Özkul, A. S. (2009). Türkiye’de girişimcilik eğitiminde ilköğretimin rolü: ders kitapları üzerine bir içerik analizi. *I. Uluslararası Davraz Kongresi*, Isparta, 24-27 Eylül 2009.

- Berk, E.(2009). *Girişimcilik dersinin etkililiğinin değerlendirilmesi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı EARGED,
- Beydoğan, H.(1998). *Okullarda ölçme ve değerlendirme*, (2. Baskı). Ankara Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi.
- Bozkurt, R. (2000). Girişimci ve rol bilinci. *İş Fikirleri Dergisi*, Aralık, Sayı:2000/12, 2000.,
- Brown, C.(2013). Entrepreneurial education teaching guide. [Erişim Tarihi:20.06.2013].<http://www.celcee.edu/products/digest/Dig00-7.html>.
- Büyüköztürk, Ş.; Çakmak, E. K.; Akgün, Ö.E.; Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.(2010). *Bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çarıkcı, İ. H., ve Koyuncu, O. (2010). Bireyci toplumcu kültür ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 1-18.
- Eraslan, L.(2011). İlköğretim programlarında girişimcilik öğretimi (hayat bilgisi dersi örneği)”. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*,27, 2011,82-94.
- Gömlüksiz, M. N. ve Kan, A. Ü.(2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkililiğinin belirlenmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*,2009.
- Gözek, S.(2006). *Girişimci adayın özellikleri, girişimcilik eğilimleri ve girişimci adaylarına sağlanan destekler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı.
- Hisrich, R. D.,Peters, M. P. ve Dean A. S. (2002). *Entrepreneurship*. McGraw – HillIrwin, USA 2002.
- Iredale N. ve Motsa A. (2002). Developing enterprising behavior. *enterprise impact news*, 14, 1-4.
- Kaptan, S.(1991). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. İstanbul: Güef Yayınları.
- Karasar, N.(2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (19. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- Kuvan, H. (2008). *Örgün ve yaygın eğitimin girişimciler üzerindeki etkileri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB.Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005). *İlköğretim 1.-5. Sınıf programları tanıtım kitapçığı*. Milli Eğitim Yayınları, Ankara
- Özatalay, H. (2007). *İlköğretim 1. kademe Türkçe dersi öğretim programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerilerin ders kitaplarında kullanılmasına ilişkin durum çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Şahin, Ç. ve Altınay, Y.B.(2008). İlköğretimde ev ödevlerine yönelik etüt çalışmaları: kavramsal bir analiz. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), Aralık 2008, 41-52.
- Titiz, T.(1994).*Girişimcilik, ulusça zenginliğe açılan kapı*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Yelkikalan, N., Akatay, A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Köse, C., Koncagül, Ö., ve Özer, E. (2010). Dünya ve Türkiye üniversitelerinde girişimcilik eğitimi: karşılaştırmalı bir analiz. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(19), 2010, 51-59.
- Yener, M. ve Aykol, S. E. (2009). Girişimcilik değerleri ve ÖVD üzerine bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 255-271.